

AKÜMÜLATÖRLÜ RADYO (1944)

TARIK BUĞRA (1918 – 1994)

Hakkında

Akümülatörlü Radyo adlı tiyatro oyunu, Tarık Buğra tarafından kaleme alınmış ilk yazınsal yapıt olma niteliğini taşımaktadır. Toplamda üç perde ve otuz üç sahneden teşekkül etmektedir. 1944 yılında askerlik görevini icra ederken Büyükçeşme Gölü'ndeki bir taş ocağında iki yüz kişilik bir iş bölüğünün asteğmeni olduğu sıralarda yalnızlık ve bunalımın etkisinde kaleme almış olduğu bir oyundur. Eseri kaleme alırken lise yıllarında âşık olmuş olduğu uzak akrabasının kızına karşı hissettiği duygulardan ve anılardan epeyce ilham almıştır. Aynı oyunun kişi kadrosundan yola çıkarak *Yalnızlar* adlı bir roman kaleme alır ve bu roman 1948 yılında Çınaraltı dergisinde tefrika edilir. Oyun başta Kent Oyuncuları tarafından sahneye koyulmak istemişse de ilk kez Devlet Tiyatroları tarafından 1980-1981 sezonunda sahnelenmiştir. Oyunda oyun kişilerinin mutlu olmak ve mutluluğa erişmek için yaptıkları ve bu uğurda büyük bedeller ödedikten sonra yaşadıkları hayal kırıkları anlatılmaktadır. Oyun 2006 yılında diziye uyarlanır ve yönetmeliğini Cem Özdemir yapar.

Özet

Eşini ve oğlunu kaybettikten sonra avukatlık mesleğini bırakıp kızıyla birlikte çiftliğe yerleşip şarap üretmeye başlamış olan Hüseyin, Nigâr'ın isteği üzerine Şükriye'yi Murat'a vermeyi kabul etmiştir. Son altı yıldır Şükriye Murat'ın çiftliğe gelmesini ve onunla evlenmeyi beklemektedir. Ancak her ne kadar iyimser ve umutlu olsa da öğretmen mektebini bırakıp hiç tanımadığı biri için yıllarını heba ettiğinden içten içe pişmanlık duymaktadır. Doktor Rıza'nın önerisi üzerine Nigâr Murat'a çiftliğe dönme kararı aldırma'yı başarmıştır. Öğrencilik yıllarında şehre gitmiş ve müzisyenlik yapmış olan Murat annesinin gönderdiği parayla gününü gün etmiştir. Murat çiftliğe gelir. Arabacı aracılığıyla getirtmiş olduğu beşibirliği Nigâr Murat'ın gözü önünde Şükriye'ye takar. Böylece ikili sözlenmiş olur. Ancak Murat'ın Doktor Rıza'nın eşi Hürrem'le geçmişte ilişki yaşadığı ve hâlâ onu istediği anlaşılır. Hürrem-Murat ikilisinin arasında geçen diyaloga şahit olan Şükriye fenalaşır ve intihara kalkışır. Doktor Rıza olup bitenlerin farkındadır. Eşine ve diğerlerine bir ders vermek için çiftliğe gelmiştir. Hayaller ve yalanlarla yaşanmayacağını ve herkesin kendi hayatını dürüstlük ve cesaretle güzelleştirmesi gerektiğini söyler.

Kişiler

Hürrem	Doktor Rıza'nın eşidir. Geçmişte Murat'la bir gönül ilişkisi yaşamıştır.
Şükriye	Hüseyin'in kızı ve Nigâr'ın yeğenidir. Murat'la evlenmesi istenmektedir.
Doktor Rıza	Hürrem'in doktor olan eşi oyunun başoyuncusudur.
Murat	Yıllardır ailesini görmemiş bir müzisyendir.
Ali	Çiftliğin yaşlı çalışanlarından. Birçok cephede savaşmıştır.
Zehra	Ali'nin kızıdır. Şehirde yaşama hayalleri kurmaktadır.
Hüseyin	Şükriye'nin babasıdır. Eşini kaybetmiş, avukatlığı bırakıp çiftliğe yerleşmiştir.
Nigâr	Murat'ın annesi ve Şükriye'nin teyzesidir. İkiliyi evlendirmek ister.

Detaylı Olay Örgüsü

Hürrem'le Şükriye'nin Sabah Aynı Odada Rast Gelmesi Eşyaları iyi korunmuş eski bir oda sahnedir. Ceviz ağacından yapılmış bir masanın üzerinde akümülatörlü radyo vardır. Şafak sökmek üzeredir. Odanın içi loştur ve yalnızca perde aralandığında ışık sızmaktadır. Odaya giren Hürrem'i Şükriye selamlar. Eşi Doktor Rıza erken kalktığı için kendisi de erken kalkmak zorunda kalmıştır. Şükriye Hürrem'e sevecen bir üslupla ancak erken kalktığında gün doğumunu görebileceğini ve gün doğumunu izlemeyi çok sevdiğini söyler.

Şehirden Çiftliğe Gelecek Olan Konuklar Doktor Rıza şehre inmiştir. Onun çiftlikte bu kadar uzun zaman geçirmeyi neden sevdiğini anlayamaz Hürrem. Hüseyin de bağında üzüm yetiştirip şarap üretimi yapmaktadır. Şükriye Murat'ın şehirden gelmesini beklemektedir. Hürrem Şükriye'ye bu kadar uzun süre nasıl onu beklemiş olduğunu sorar. Şükriye onu yıllarca bekleyebileceğini söyler.

Şükriye'nin Murat'ı Heyecanla Beklemesi İkili arasında geçen diyalog sırasında odaya Ali girer. Getirmiş olduğu karanfillerden birini Şükriye'ye verir. Ardından Ali'nin kızı Zehra atlas giyinmiş bir halde odaya girer. Onu süslü ve pahalı bir elbiseyle gören Ali ona çıkışır. Şükriye Zehra'ya atlasın çok yakıştığını söyleyince Ali Zehra'nın atlası giymesine izin verir. Ancak kızının huyunun değişmesinden korktuğunu söyler. Şükriye Murat'ı heyecanla beklemektedir.

Hüseyin'le Doktor Rıza Arasındaki Şarap Üretimi Rekabeti Ardından Şükriye'nin babası Hüseyin odaya girer ve karanfillerden birini alıp çiğnemeye başlar. Çiftlik hayatına iyice alışmış olan Hüseyin oldukça mutludur. Şarap üreterek mutluluğu bulmuştur. Odaya girmiş olan Hürrem Doktor Rıza'nın da çiftlik hayatına iyice alıştığını ve şarap ürettiğini söyler. Yakında Murat'ın eve gelecek olması Şükriye'yi heyecanlandırmaktadır. Hüseyin Hürrem'e Doktor Rıza'yla bir düello yapacaklarını söyler. Zira Doktor Rıza yapmış olduğu şarapların Hüseyin'inkinden daha iyi olduğunu söyler. Bu iddia üzerine Hürrem Doktor Rıza'nın şarabını getirir. Şarabı tadan Hüseyin Doktor Rıza'nın şaka yapmış olacağını, zira şarabın çok kötü olduğunu söyler. İyi şarap ürettiğini söyleyen Doktor Rıza'nın Nigâr'ı kandırması durumunda çiftliğin sahibi olabileceğini alaycı bir üslupla söyler.

Şükriye'nin Murat'la Evlenecek Olması Babasının isteği üzerine öğretmenlik mektebini bırakmış olan Şükriye Hüseyin'in avukatlığa geri dönmesini ister. Her ne kadar çalışkan biri olsa da mahkemelerde mücadele verecek gücü kendinde bulamaz. Zaman zaman Şükriye mektebi bırakmasına neden olmuş olan babasına kızmaktadır. Onun Murat'la evlenmesi ailece daha doğru bulunmuştur. Daha sonra Nigâr odaya girer. Şükriye'nin açtığı radyonun kapatılmasını ister ve tespihinin nerede olduğunu sorar. Hürrem Nigâr'a Doktor Rıza'nın onu kediyi oynatmak için kullandığını ve getirebileceğini söyler. Ama Nigâr tespihin yerinin nerede olduğunu bilmesinin yeterli olduğunu söyleyip Murat'tan bahseder. Murat müzisyendir ve Nigâr onu bir gün radyodan dinlediğini söyler. Hürrem, programın radyodan yayınladığı gün onunla aynı yerde olduklarını söyler.

Doktor Rıza'yla Hüseyin'in Eve Gelmesi Ardından Doktor Rıza ile Hüseyin eve gelir. Meslekleri ve çiftlik hayatı üzerine konuşurken Şükriye'nin Murat'ın ne zaman evde olacağını sorması üzerine, kısa süre içinde onun evde olacağı ve kahvaltısı onunla birlikte yapacakları söylenir. Hüseyin Doktor Rıza'ya orakçıların parasını ödemediği için çıkışır. Orakçılara paraları ödenmediği için ekinlerin zarar görmesinden ve hasat zamanı yeterince mahsul alamamaktan korkar. Doktor Rıza Hüseyin'e endişelenecek bir şey olmadığını söyler. Ardından Murat'ın gelişi hakkında yeniden konuşulmaya başlanır. Doktor Rıza Murat'ın neden ailenin gözdesi olduğunu anlayamaz. Zira Doktor Rıza'ya göre Murat sorumsuz ve kendini olduğundan büyük gösteren biridir. Doktor Rıza Nigâr'ı Murat'a para göndermemesi konusunda ikna etmemiş olsaydı Murat'ın çiftliğe asla gelmeyeceğini söyler.

Doktor Rıza'nın Murat'ı Eleştirmesi Nigâr ev ahalisine süt ikram eder. Hüseyin şarap içmek istese de Nigâr ona süt içmesi konusunda ısrar eder. Ardından çeşmeye giderek Murat'ı karşılamaya karar verilir. Şükriye ile Doktor Rıza evde yalnız kalırlar. Doktor Rıza Şükriye'ye ömrünün altı yılını Murat'ı bekleyerek boşa harcadığını ve mektebi bırakmakla doğru yapmadığını söyler. Zira Doktor Rıza Şükriye'ye Murat'ın şehirde gününü gün ettiğini ve parasız kalmamış olsaydı çiftliğe gelmemiş olacağını söyler. Şükriye'nin aslında Murat'a değil, kendi zihninde oluşturduğu ve Murat olduğunu sandığı bir hayale âşık olduğunu söyler. Şükriye Doktor Rıza'nın nüktelerinden ve alaylarından bıkar.

Murat'ın Çiftliğe Gelmesi ve Sorunlarını Hüseyin'e Anlatması Ardından Murat çiftliğe gelir. Herkes onu sevinçle karşılar. Doktor Rıza bile Murat'a sıcaklık ve yakınlık gösterir. Ancak Doktor Rıza sorumsuz ve hedonist bir yaşam sürdürdüğü için Murat'ı iğneleyici bir üslupla eleştirir. Başarısız olup çiftliğe dönmesini alay konusu yapar. Doktor Rıza, insanların hep hayal kurduklarını ama hayatın gerçeklerinin oldukça acı olduğunu söyler. Ardından çiftlikten çıkar ve Hüseyin'le Murat konuşur. Murat Hüseyin'e neden döndüğünü anlatır. Hem müzisyenlik kariyerinde hem de aşk hayatında ciddi sorunlar yaşamış olan Murat yorulmuş ve çiftliğe gelmiştir. Hastalanmış ve sinirleri iyice bozulmuş olan Murat çiftlikte şifa bulacağına inanmaktadır. İkili eski günleri yad eder ve çayırda içtikleri ilk içki hakkında konuşurlar.

Murat ile Şükriye'nin Geçmişi

Onlar konuşurken odaya Şükriye girer. Hüseyin'le Murat Şükriye'ye ona eskiden çarpım tablosunu öğrettiklerinden ve öksüz çocuklarla ilgili hikayeler anlattıklarından bahsederler. Ancak Murat'a göre Şükriye artık hatırladığı küçük kız değildir. Oldukça büyümüştür. Ali onların yanına gelip radyonun akümülatörünün dolduğunu haber verir. Şükriye hiç vakit kaybetmeden radyoyu açmak ister. Keman dinlemek için sabırsızlanır. Murat Şükriye'ye eskiden kendisi keman çaldığında odadan kaçıp gittiğini söyler. Şükriye ise Murat'a bunun sebebinin keman çaldığı sırada onun başka yerlere gidip onları yalnız bırakması olduğunu söyler ve odadan çıkar.

Murat ile Hürrem'in Geçmişi

Ardından odaya Hürrem gelir. Hüseyin de Şükriye'nin ardından odadan çıkmıştır. Hürrem ile Murat ikilisi baş başa kalınca geçmişi yad ederler. Bıkmış ve usanmış olduğunu söyleyen Hürrem'e Murat bunun nedenini sorar. Zira istediği gibi güçlü ve nüfuzlu bir erkekle evlenmiştir. Hürrem Murat'ı terk edip Doktor Rıza ile evlenmiştir. Hürrem Murat'a söylediklerinin doğru olduğunu ancak Doktor Rıza'da aradığını bulamadığını, onun zaman içinde değiştiğini ve pişman olduğunu söyler. Bu sırada Doktor Rıza içeri girer ve onları yemeğe çağırır.

Zehra'nın Murat'la Şehre Gitmek İstemesi

II. Bölüm'de sahnede dört basamaklı bir set olduğu görülür. Ufka uzanan geniş bir boşluk görülür. Setin üstünde yemek masası vardır. Vakit akşamdır. Ali, elinde güğümle gelen Zehra'ya gelmesini ve su dökmesini söyler. Su döktüğü sırada Zehra Ali'ye Murat'la şehre gitmesine izin verip vermeyeceğini sorar. Ali Zehra'ya bu konuyu daha sonra konuşacaklarını söyler. Zehra Ali'nin konuşulması gereken meseleleri konuşmayı sürekli ertelemesine kızar. Hüseyin Ali'ye Zehra'yı gönderip göndermeyeceğini sorar. Doktor Rıza, Hürrem ve Hüseyin'e Ali, bütün dünyayı gördüğünü ve görececek bir şey olmadığını söyler. İstanbul'a gitmiş ve Çanakkale, Lübnan, Irak, Hindistan, Bulgaristan ve Mısır'da düşmanla çarpışmış olan Ali eşi öldükten sonra Zehra'yı korumaya çalışmıştır.

Hüseyin'in Murat'ın Çiftlikte Kalmayacağını Düşünmesi

Ardından Nigâr gelir ve Murat'tan bahseder. Hüseyin Nigâr'a Murat'ın Şükriye'yle evlenmek isteyeceğinden emin olmadığını söyler. Zira ona göre çiftlik Murat'a dar gelmektedir. Sevdiklerini özlemiş olan Murat hasret giderdikten sonra çiftlikten ayrılacaktır ona göre. Ancak Nigâr Hüseyin'e Murat'ın söz dinleyeceğini ve kendisinin istediği şeyi yapacağını söyler. Nigâr şehirde olan evini ona vereceğini ve malvarlığını da onunla paylaşacağını söyler. Bu sırada Doktor Rıza gelir. Bir hasta ziyaretinden gelmektedir. Hüseyin Viras adlı köpeğinin hasta olduğunu söyler ve doktorun meşhur formülünün ona iyi gelip gelmeyeceğini sorar. Doktor Rıza Hüseyin'e Viras'ı baytara götürmesini önerir.

Hüseyin'le Doktor Rıza'nın İç Sıkıntısı

Doktor Rıza Hüseyin'e geçmişte Olcay adını verdiği bir köpeğinin olduğunu ve onu hastalıktan kaybettiğini anlatır. Yastık kadar küçük ama bir o kadar çevik olan köpeğini çok iyi eğittiğini, kırbacıyla verdiği komutlarla ona çeşitli numaralar yaptığını anlatır. Ancak Doktor Rıza'nın köpeğinin de kendi köpeği gibi kırma olduğunu öğrendiğinde Hüseyin onunla alay eder. Ardından ikili can sıkıntısından bahsederler. Arabayı karşılamaya gitmiş olan Murat'la Hürrem'i beklemekten sıkılmışlardır. Hüseyin radyoda müzik dinlemek istediğini söyler. Doktor Rıza Hüseyin'e kasabaya taşınmayı teklif eder. Zira itiraf etmek istemeseler de aslında ikisi de çiftlikte yaşamaktan sıkılmışlardır.

Doktor Rıza'nın İdealistleri Eleştirmesi

Bir süre sonra Murat'la Hürrem çiftliğe döner. Akümülatör henüz dolmamıştır. Murat bulmaca çözmek için Hüseyin'den kalem ister. Gazetede kendisiyle ilgili bir haber yapıldığı ya da kendisi için bir davet olduğu umuduyla Murat gazeteyi okumak ister. Ancak gazeteler insana bunalı ve sıkıntı veren haberler ve bilgilerden başka hiçbir şey paylaşmamaktadır. Büyük hayaller ve ideallerle Mekteb-i Hukuk'tan sonra mesleğe atılmış olan Hüseyin Mardin'in bir kazasında görev yapmıştır. Ancak bölgenin adeta bir sürgün yeri olduğunu hatta tanrı tarafından bile unutulduğunu söyler. Murat Hüseyin'in idealizmi ve romantikliğiyle alay eder. Yenice köyündeki bir öğretmenin nasıl intihar ettiğinden bahsedilir. Murat da idealistlerle alay eden Doktor Rıza'ya kızar. Doktor Rıza Donkişötlüğün kötü olduğunu ve asıl idealizmin işini düzgün yapmak olduğunu söyler. Ona göre idealistler hayatlarını ve dünyayı kurtarmaya çalışsalar da kendi hayatlarındaki sorunlara çözüm bulamamaktadırlar.

Nigâr'ın Doktor Rıza'ya Hak Vermesi

Diğerlerine katılan Nigâr Tekke deresinin kararmış olduğunu ve havanın bozacağını haber verir. Hüseyin Nigâr'ın verdiği haberle yaşamış olduğu içsel bunalımı kötü havaya benzetir. Otuz yıl önce köye at üstünde gelin gelmiş olan Nigâr geçmişi hatırlar. Eşinin okumuş biri olmadığını ancak akıllı biri olduğunu söyler. Köylüler akıl danışmak için hep ona

gelmişler. Nigâr eşinin çalışmayan kişileri sevmediğini ve onun doktorla aynı fikirde olduğunu söyler. Nigâr Murat'ın merhum eşini hayal kırıklığına uğratmayacağını umut eder.

Nigâr'ın Şükriye'ye Beşibirlik Takması Arabacı çiftliğe gelir ve Nigâr'a kurdeleli bir beşibirlik verir. Beşibirliği alan Nigâr Arabacı aracılığıyla Mustafaefendi'ye bir mesaj gönderir. Nigâr Şükriye'ye beşibirliği takar ve hayırlı olmasını diler. Böylece Murat Şükriye'yle evleneceğini anlar. Utanan Şükriye pişen yemeğe bakma bahanesiyle ortamdaki ayrılır. Hürrem de hayırlı olsun dileklerini ilettikten sonra mutfağa gider. Doktor Rıza'ya bir fıkra anlattığı ancak yarım kalmış olduğu söylenir. Doktor Rıza fıkraların önemsiz olduğunu söyleyerek fıkra anlatmak istemez. Doktor Rıza Şükriye'ye hayallerini gerçekleştirdiği için mutlu olup olmadığını sorar. Şükriye daima küçük şeylerle mutlu olabileceğine inanmış olsa da artık bu düşüncesinden emin değildir ve şüpheye kapılmıştır. Şükriye Doktor Rıza'ya doğru şeyi yapıp yapmadığını sorar. Doktor Rıza cevabı bildiğini ancak düşüncesini söylemeyeceğini zira nüktenin ayıp olduğunu ve dürüstlüğü nedeniyle insanların kendisinden soğumuş olduklarını söyler.

Hürrem'in Murat'ı Reddetmesi Akşam vakitlerinde Hürrem'le Murat karşılaşır. Murat Şükriye denen küçük kızı değil onu istediğini söyler. Hürrem Murat'a istediğini veremeyeceğini zira Şükriye'ye bunu yapamayacağını söyler. Ayrıca Doktor Rıza'nın cazibesine kapılıp seçimini yapmış olan Hürrem kararını değiştirmek istemez. Ayrıca Şükriye'nin çok iyi biri olduğunu ve Murat'a onunla mutlu olabileceğini söyler. Şükriye'yi üzecek bir şey yapmak istemez Hürrem. Hüseyin'le Doktor Rıza arasında atışma olur. Doktor Rıza Hüseyin'in şarabını kötülerken Hüseyin de onun formülünün çok kötü olduğunu söyler. Doktor Rıza formülünün Kemerli bir hastayı kurtardığını söyler.

Şükriye'nin Fenalık Geçirmesi III. Bölüm'de ocaklı, pahalı kış eşyalarıyla donanmış bir oda görülür. Hürrem ile Nigâr sağdan girerler. Gökçe'deki ağılın yapılmayacağı, zira Murat'ın araziye Gökçelilere verdiği söylenir. Doktor Rıza Murat'ın bu davranışını Tolstoy'unkine benzetir. Ancak Gökçe'deki küçük arazi köylüye yetmeyecektir. Hüseyin Doktor Rıza'yla tavla oynamak ister. Kazanan kaybedene dört yumruk atacaktır. Bu sırada Doktor Rıza Nigâr'a Şükriye'ye bakmaya gitmesini söyler. Kısa bir süre sonra Nigâr geri döner ve Şükriye'nin fenalaşmış olduğunu söyler. Doktor Rıza Hüseyin'e ve diğerlerine onun fenalaşacağını bildiklerini ancak kimsenin hiçbir şey yapmadığını söyleyerek Şükriye'nin yanına gider. Şükriye, odasında ilaç içerek intihar etmeye kalkışmıştır.

Hüseyin'in Hatalarıyla Yüzleşmesi Şükriye fenalaşmıştır. Doktor Rıza Şükriye'nin neden fenalaştığını bildiğini söyler. Hüseyin Murat'a Şükriye'nin onu yıllarca beklediğini, kendisine birçok kişinin evlenme teklif ettiğini ancak Nigâr'ın onun talimatlarını geri çevirdiğini, zira onun Murat'la evleneceğini söylediğini söyler. Şükriye Murat için mektebi bırakmıştır. Kendini tamamen Murat için hazırlamış olan Şükriye onun sevdiği yemekleri bile öğrenmiştir. Bilhassa Hürrem kendini suçlu hisseder ve ortamı terk eder. Hüseyin gerçekleri görmekten korktuğu için pişman olduğunu söyler. Doktor Rıza Hüseyin'e şehre dönmesini, çiftliği bırakmasını ve işine geri dönmesini tavsiye eder. Hüseyin Doktor Rıza'ya tavla oynamayı önerir. Çünkü oyunu kaybedip yumruk yemeyi hatta Doktor Rıza'nın formülünü içmeyi istemektedir.

Hürrem'le Doktor Rıza'nın Yüzleşmesi Ardından Doktor Rıza çiftliği terk etmeye hazırlanır. Hüseyin ile Nigâr havanın kötü olduğunu söyler ve onu kalmaya ikna etmeye çalışır. Doktor Rıza Hüseyin'e şehirde bir yazıhane hazırlatacağını ve onu orada beklediğini söyler. Ardından Doktor Rıza'yla Hürrem yüzleşir. Doktor Rıza Hürrem'e Murat'la aralarında geçmiş olan ilişkiyi daha önce anlatmış olması gerektiğini söyler. Ancak Hürrem bundan pişmanlık duyar ve Doktor Rıza'yla birlikte olmak istediğini söyler. İnsanların kurtarıcılık rolü üstlenmemeleri gerektiğini ve herkesin kendi hayatını güzelleştirmeye çalışıp işini yapması durumunda dünyanın çok daha güzel olacağını savunur. Doktor Rıza Hürrem'e artık eskisinden daha dürüst ve daha cesur olmaları gerektiğini söyler ve oradan ayrılır. Her şeye sil baştan başlama cesaretine sahipse onu şehirde beklediğini söyler.

Temalar

Mutluluk Tarık Buğra'nın kaleme almış olduğu ilk yazınsal eseri olan *Akümülatörlü Radyo* adlı oyundaki oyuncular mutluluğu aramaktadır. Özel ve mesleki hayatlarında hüsrana uğramış olan Hüseyin şehirden göç edip kırsala sığınarak çiftçilik yapmaya başlar. İnsanlardan uzaklaşarak mutlu olacağını düşünür. Eşini ve çocuğunu kaybetmiş olan Hüseyin avukatlık mesleğini bırakarak şarap üretmeye başlar. Şarap üreterek mutluluğa erişmeyi amaçlar. Aynı şekilde annesini ve ağabeyini kaybettikten sonra öğretmen mektebinden de alınmış olan Şükriye Murat'la evlendirilmek istenir.

Kendisinden isteneni yaparak kendini altı yıl boyunca Murat için hazırlar. Şükriye Murat'ı ideal bir eş olarak hayal eder ve onunla çok mutlu olacağına inanır. Ancak içten içe yaptığı şeyden pişmanlık duyar ve mektebi bıraktığı için üzülür.

Kendini Kandırma Tarık Buğra'nın kaleme almış olduğu ilk tiyatro oyununda çeşitli roller üstlenen oyuncular kendilerini aşan ideallere sahiptirler. Topluma faydalı olma ve hizmet etme idealiyle avukat olmuş olan Murat Mardin'in bir kazasına gönderildiğinde derin bir pişmanlık yaşamıştır. Aynı şekilde Doktor Rıza da büyük ideallerle doktor olmuş ancak meslek hayatı onu yaptığı meslekten neredeyse tamamen soğutmuştur. Annesiyle kardeşini kaybedip öğretmen mektebinden ayrıldıktan sonra Şükriye, son altı yıldır hiç yüzünü bile görmemiş olduğu Murat'la evlenmeye hazırlanır. Hayallerinde onun kendisi için ideal bir iş olduğunu tasarlar ve onunla mutluluğa erişeceğini umar. Çiftliğin hizmetlilerinden olan Ali'nin kızı Zehra da şehre gitmek ve şehirli olmakla mutlu olacağını düşünür. Onları gözleri açık bir şekilde gördükleri rüyadan uyandıran kişi Doktor Rıza olur. Doktor Rıza hüsrana uğramış oyunculara büyük ideallerden ziyade kişinin kendi hayatını ve çevresini güzelleştirmeye çalışması gerektiğini söyler.

Aşk *Akümülatörlü Radyo* adlı oyunun temelde en görünür temalarından biri aşktır. Annesini ve kardeşini kaybedip öğretmen mektebinden teyzesinin isteği üzerine ayrılan Şükriye Murat'la evlendirilmek istenir. Altı yıl boyunca Murat'la evlenmeyi bekleyen Şükriye onu hayallerinde büyütür ve aslında hiç var olmayan bir kişiye Murat'ın görüntüsünü vererek âşık olur. Ancak her ne kadar Şükriye Murat'a âşık olsa da öğretmen mektebini bırakıp altı yıl boyunca Murat'ı beklemiş olmaktan içten içe pişmanlık duyar. Çiftliğe gelen Murat'ın Doktor Rıza'nın eşi Hürrem'le geçmişte bir gönül ilişkisi olduğu ortaya çıkar. Murat Hürrem'e Şükriye'yi değil kendisini sevdiğini söyler. Söylenenleri duymuş olan Şükriye intihar etmeye yeltenir ve büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Hürrem Doktor Rıza'ya sadık kalmıştır. Ancak Murat'la geçmişte yaşamış olduğu ilişkiden eşine hiç bahsetmemiştir.

Yalan *Akümülatörlü Radyo* adlı oyunda rol alan kişiler hayatlarının belirli dönemlerinde çeşitli sorunlar yaşamış ve bundan dolayı kendilerine söyledikleri yalanlarla kendilerini kandırmaya başlamışlardır. Hüseyin, mahkemelerde haksızlıklara karşı mücadele vermekten ve medeniyetten uzak kazalarda görev yapmaktan bıktığı için başlarda büyük ideallerle başladığı mesleğinden istifa edip çiftliğe yerleşir. Öğretmen mektebinden ayrılmak durumunda kalmış olan Şükriye de evlendirilmek istendiği Murat'ı yıllardır görmemiştir. Teyzesinin rehberliğinde altı yıl boyunca onun için ideal bir eş olmaya hazırlanır. Ancak Şükriye hayallerindeki Murat'la gerçek Murat'ın aynı kişiler olmayacağını düşünür ve bundan korkar. Murat tarafından sevilmeyecek olmaktan korkar. Doktor Rıza'yla evlenmiş olan Hürrem Murat'la gönül ilişkisi yaşamış ancak bu ilişkiden Doktor Rıza'ya hiç bahsetmemiştir. Ancak Doktor Rıza durumun farkındadır. Oyunun sonunda herkese büyük bir ders verir. Büyük hayaller ve idealler peşinde koşup kendilerini tüketmemelerini ve kendilerine dürüst olup cesur olmaları gerektiğini söyler.

Kişi İncelemesi

Doktor Rıza Candaş (Açık/Dışa Dönük/Yumuşak Başlı/Sorumlu/Mantıklı)

Doktor Rıza oyunun başoyuncusudur. Orta yaşlarında olduğu söylenebilir. Hürrem'le evlidir ve iyi eğitim almış bir şehirdir. Oyundaki olaylar genel olarak onun etrafında gerçekleşir ve oyunda gerçekleşen birçok karşılaşma ve olay onun planı doğrultusunda gerçekleşir. Sabırlı, güçlü, zeki ve güngörmüş bir kişiliğe sahiptir. Ziyadesiyle gururlu bir kişiliğe sahip olduğundan etrafındaki insanları kolayca kendinden soğutabilir. Çoğu zaman söylemleriyle acımasız, nüktedan ve alaycı bir görüntü verir. Doktor Rıza Hürrem'le severek evlenmiştir. Onun Murat'la geçmişte ilişkisi olduğunu bilmektedir. Gerçekleşecek buluşmayı bilerek kendisi ayarlamıştır. Evlenmeden önce Murat gibi vasıfsız biriyle aldatılmış olmayı affedemez. Doktor Rıza, insanların bilmelerine rağmen görmezlikten geldikleri gerçeklerle onları yüzleştirir. Doktor Rıza, insanın mutluluğa ulaşabilmesi için dürüst ve cesur olması gerektiğine inanır.

Çalışkan Oldukça çalışkan bir mizaca sahip olan Doktor Rıza, bu kişilik özelliğinden dolayı başkaları tarafından takdir edilir. Sorumluluk faktörü oldukça yüksektir: "HÜSEYİN – Pek çalışkan maşallah.. İşleri de ne güzel kavrayıverdi" (Buğra 1988, 12).

Rekabetçi Doktor Rıza her alanda başkalarıyla rekabet etmeyi sever: "HÜSEYİN – (...) Öyle bir şarabı varmış ki -güya- bir tadarsam hiç durmaz benimkileri Deliçay'a dökermişim" (Buğra 1988, 13).

Özgüvenli Geliştirmiş olduğu bir formülün bütün dertlere deva olduğunu iddia eder ve buna kendi adını verir: “HÜRREM – Kendisi de zaten Formül Doktor Rıza Candaş der. (Çıkar.)” (Buğra 1988, 13).

Büyüklenen Başkalarını etkilemeyi ve kişiler üzerinde nüfuz sahibi olmayı sever. Yapılan her işe karışır ve etkisini göstermek ister: “HÜSEYİN – Hıı.. İşte bu mühim. Orakçıları, hizmetkârları teftiş paşası gibi haşlarken bir görseydin bunu sormazdın: Şahâne menfaat” (Buğra 1988, 14).

Gaddar Söylemleri ve davranışlarından dolayı doktorun çoğu zaman acımasız olduğu söylenir. Şükriye de onun nüktedan ve alaycı söylemlerinden rahatsız olur: “DOKTOR – Evet, evet gaddarım. Peki.. ya siz? Siz... pardon! Ne ister bu orakçılar? Siz ne istediklerini sanıyorsunuz?..” (Buğra 1988, 21).

Kıskanç Evlenmeden önce eşiyle ilişki yaşadığını bildiği Murat’ın diğerleri tarafından da bu kadar sevilip ilgi görmesini hazmedemez: “DOKTOR – (...) Murat geliyor deye hepiniz (Hürrem’e hususi bir bakış) hepiniz seviniyorsunuz. Hepiniz. Ben olmasaydım Murat efendi zor gelirdi buraya” (Buğra 1988, 21).

Kötümser İnsan tabiatını ve insanların ne kadar zayıf olduğunu bildiğinden hayata karşı tavrı ve tutumu genel olarak kötümserdir: “Bakın, şerefe tavuklar boğazlanıyor. Zavallılar, kim bilir neler umuyorlardı hayattan : Sevişmeler... yumurtlamalar.. kuluçkalar.. ve civcivlerin önünde gürk gürk deye, tüyler kabarık (...)” (Buğra 1988, 29).

Faydacı Hayata ve insanlara karşı kötümser olduğundan onlara güvenilmeyeceğini ve onların zaaflarından faydalanılması gerektiğini söyler: “Halkın iki fazileti vardır dedi: İyi niyet ve inanmak; biri bilgisizliğin, öteki de gelişmemiş zekânın çiçeğidir, çiçekleri seviniz ve onlardan faydalanınız” (Buğra 1988, 35).

Hürrem (İçe Kapanık/Yumuşak Başlı/Duygusal)

Doktor Rıza’nın eşi 25-30 yaşlarında olan, güzel ve açık elbiseler giymeyi seven ancak buna karşın durgun ve canı sıkkın bir kişiliğine sahiptir. Doktor Rıza’yla severek evlenmiş olsa da zaman zaman onun patavatsız söylemleri ve cüretkâr tavırları nedeniyle ona kızar. Başlangıçta sadakatsiz bir kadın görüntüsü veren Hürrem’in vakanın ilerleyen bölümlerinde aslında öyle olmadığı anlaşılır. Evlenmeden önce Murat’la bir ilişki yaşamış olan Hürrem evlendikten sonra eşine sadık kalmıştır. Aradan geçen yıllara rağmen eşine hayranlıkla bağlı kalır. Doktor Rıza’nın güçlü kişiliği ve meziyetleri Hürrem’i cezbeden en önemli özelliklerdir. Murat’la yüzleşecek olmanın verdiği tedirginlik onun çiftlikte daha içe kapanık biri olmasına neden olur. Sahip olduklarıyla ne yapacağını bilmez ve amaçsız görünmektedir. Hürrem Şükriye’yi sever ancak Murat’la evlenecek olmasından dolayı içten içe onu çekemez.

Söylenen Her ne kadar eşine hayran olsa da onun düşüncesizce hareketlerine söylenir ve bunlardan şikâyet eder: “HÜRREM – (...) İnsanın bir işi olur, yetişmesi şarttır? Ne bileyim, meselâ vapura, trene yetişecektir? O zaman plur? Ama durup dururken horozlara yarışa kalkışmak.. bilmiyorum..” (Buğra 1988, 6).

Huzursuz Misafir oldukları çiftliğe Murat’ın gelecek ve onunla yüzleşecek olması onu huzursuz eder: “HÜRREM – (...) bilhassa şu son günlerde o kadar ısrar ettim ki gidelim deye..” (Buğra 1988, 16).

Pişman Hürrem’in hayatında yapmış olduğu bazı seçimlerden pişmanlık duyduğu görülür. Hayatta ne yapacağını bilmemesi onu kararsızlığa iter: “HÜRREM – Ah, yeniden başlamak mümkün olsaydı. Ben bunu istemiyordum.. hiç istemiyordum. (Gözleri dolu dolu, başını eğer, doktor görünür.)” (Buğra 1988, 35).

Soğuk Murat’la Şükriye sözlendiklerinde Şükriye’yi içten içe çekemeyen Hürrem soğuk bir üslupla hayırlı olsun dileklerini iletir: “HÜRREM – (Kalkar, bir an durur, ay arkadaşır.) Allah mesut etsin” (Buğra 1988, 54).

Kaygılı Murat Hürrem’e Şükriye’yi değil kendisini sevdiğini itiraf eder. Murat’la yeniden birlikte olmak istemeyen Hürrem Şükriye için üzülür ve içinde bulunduğu mevcut durum onu kaygılandırır:

“HÜRREM – (...) Şükriye? Şükriye’yi şimdi düşünüyorum.. düşünmem gerektiği gibi ancak şimdi düşünüyorum. (Doktorun kahkahası gelir. Sonra..)” (Buğra 1988, 59).

Telaşlı Doktor Rıza’nın Hürrem-Murat ikilisi arasında geçmişte duygusal bir ilişki geçtiğini bildiğinin anlaşılması Hürrem’i telaşlandırır: “Hürrem panik içerisinde, oturur” (Buğra 1988, 65).

Suçlu Hisseden Şükriye’nin ve Doktor Rıza’nın yaşadığı üzüntü ve şüpheden dolayı kendini suçlar: “HÜRREM – (...) Allah aşkına bakmayın böyle. Ben bir şey yapmadım, yapmadım bir şey diyorum size” (Buğra 1988, 65).

Sitemkâr Çoğu zaman acımasız ve nobran davranan eşine çevresindekileri üzdüğünü söyleyerek sitem eder. Eşinin gururunu eleştirir: “HÜRREM – (Kendini bırakıverir.) Bütün yaptıkların doğru, söylediklerinin hepsi doğru; ama bir de kendine bak: Bu gurur, bitip tükenmeyen, benim için bile ara vermeyen gurur” (Buğra 1988, 72).

Şükriye (Açık/Dışa Dönük/Yumuşak Başlı/Sorumlu/Mantıklı)

Hüseyin’in kızı ve Nigâr’ın yeğeni olan Şükriye 19-20 yaşlarında, becerikli, canlı, duyarlı, mutlu ve iyimser bir kişiliğe sahiptir. İnce ve sade bir güzelliğinin olmasının yanı sıra kırılgan bir mizacı vardır. Annesiz büyümüş ve ağabeyi de intihar etmiş olan Şükriye babası tarafından da yeterince ilgi görmemiştir. Zira Hüseyin Şükriye’yi öğretmen mektebinden almış ve Nigâr’ın isteği üzerine onu Murat’la evlendirmeye karar vermiştir. Yaşadığı travmalar nedeniyle olumsuz olaylar ve durumlardan kolayca etkilenir. Mesleğini bırakmış, mektepten alınmasına sebep olmuş ve kendini çiftliğe kapatmış olan babasına karşı içten içe öfkeli. Altı yıldır yaşadığı çiftlikte evleneceği kişi olan Murat’ı büyük hayaller kurarak bekler. Onunla evlenerek mutluluğa erişeceğini umut eder. Ancak bir yandan beklentilerinin ve hayallerinin tamamen boşa çıkacağından da şüphe eder ve bundan korkar. Hislerine karşılık alamamış ve yıllarını boşa harcamış olmanın verdiği üzüntüyle odasına çıkıp intihar etmeye kalkışır.

Romantik Doğal güzellikler karşısında estetik bir haz duyan Şükriye oldukça romantiktir. Bu da onun deneyime açık bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir: “ŞÜKRİYE – (...) bu ışığı göremezsiniz ki.. sonra.. bir şey, insanın şurasındaki bir şey, cıvı cıvı bir şey bırakmazki insanı: Cıvı cıvı, kuvvetli” (Buğra 1988, 6).

İyimser Olumsuz olaylar ve durumlar karşısında daima iyimser yaklaşımını sürdürür. Yumuşak başlılığıyla çevresindekilere de iyimserlik saçar: “ŞÜKRİYE – (...) Dünya bu kadar güzelken kayıp diye bir şey olur mu? Üzüntü olur mu? (Buğra 1988, 11).

Sevecen Annesiz büyümüş ve küçük yaşlarda ağabeyini kaybetmiş olan Şükriye yakınlarına karşı oldukça sevgi doludur. “HÜRREM – (...) Bilmem.. (Değişik.) Babanızı çok seviyorsunuz... ŞÜKRİYE – Çok.” (Buğra 1988, 16).

Öfkeli Annesiz büyümüş, ağabeyi intihar etmiş ve mesleği bırakıp babasının çiftliğe yerleşmiş olmasından dolayı oldukça öfkeli. Ayrıca fikri sorulmadan Murat’la evlenmesine karar verilmiştir: “ŞÜKRİYE – (...) Ağabeyimin intiharı.. annemin ölümü.. okuldan alındım; teyzem istedi bunu. Çünkü gelinim diyordu bana.. ve gelinlerin okumaması, okunmamış olması lâzımmış” (Buğra 1988, 16-17).

Sevilen İyimser ve sevecen mizacı sayesinde çevresindekiler tarafından sevilir: “NİGÂR – Melek kızım benim (bir çırpıda beşibirliği takar.)” (Buğra 1988, 54).

Sıradan Mütevazı bir kişiliğe sahip olan Şükriye sıradan şeylerle mutlu olmayı başarır: “ŞÜKRİYE – (...) Bir eve bakabilirim. Çocuklarım olsun istiyorum, çünkü onları iyi yetiştireceğime eminim. Hem bunlar o kadar kolay ki” (Buğra 1988, 56).

Fedakâr Babasının ve teyzesinin isteği üzerine Murat’la evlenmeyi kabul etmiş ve onu altı yıl boyunca bir çiftlikte bekleyip onun için ideal bir eş olmaya çalışmıştır: “DOKTOR – Sizi altı sene.. başka bir âlemin malı olan oğlu için sizi altı sene bekleten teyzenize hiç kızmıyor musunuz?” (Buğra 1988, 24).

Üzgün Altı yıl boyunca beklemiş olduğu Murat'ın Hürrem'i sevdiğini öğrendiğinde büyük bir buhran yaşar ve üzüntüden intihar etmeye yeltenir: "NİGÂR – Bilmem ben kuzum.. fena işte, kıvranıp duruyor. Aman Allahım" (Buğra 1988, 64).

Kaynakça

Buğra, Tarık. *Akümülatörlü Radyo*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.

Köse, Hande. «Tarık Buğra'nın Tiyatro Eserlerinde Olay Örgüsü ve Şahıs Kadrosu.» Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020.

Kuşak, Meryem. «Tarık Buğra'nın Tiyatroları.» Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2012.